

Fra Praksis – Fra idé til virkelighed

Kim Jeppesen

Musiker, afspændingspædagog og psykoterapeut, ansat ved Det Socialpsykiatriske Center Enghaven, Søvangen 1, Søvind, 8700 Horsens, Kim Jeppesen: kimsjeppesen@hotmail.com

Denne beskrivelse omhandler 7 års arbejde med musik som aktivitet og terapi i socialpsykiatrien

Da jeg i 1997 søgte arbejde på det socialpsykiatriske center Enghaven i Søvind ved Horsens anede jeg intet om hvad jeg gik ind til. Jeg havde tidligere gennem 5 år arbejdet som underviser inden for aftenskoleområdet med særlig fokus på krop, stemme og personlig udvikling. Et spændende og intensivt arbejde med topmotiverede og ressourcerstærke mennesker. Mange var i en slags midtvejskrise, mens andre og yngre var søgende efter sig selv og en retning i tilværelsen. Et på mange måder privilegeret og taknemmeligt job, hvor jeg så min rolle som en slags fødselshjælper for “det andet” endnu ikke udlevede, som ville frem og ud. En meget livsbekræftende praksis fordi vi konstant via krop, sang, musik og bevægelse arbejdede med livskræfterne. På grund af politiske ændringer blev det imidlertid dyrere og dyrere for folk at gå på disse kurser, og jeg trængte efterhånden også til forandring, til at komme mere ned på jorden og i kontakt med mennesker uden for “vækst-boblen”.

Til ansættelsessamtalen på Enghaven luftede lederen godt nok, at hun havde en drøm om et husorkester, men det virkede lidt som en fjern drøm når man så de mennesker, der på det tidspunkt boede på Enghaven. Enghaven rådede på det tidspunkt over én akustisk guitar, et klaver og et antal DGI-sangbøger. Der var, så vidt jeg hu-

sker, ingen der spillede musik blandt personalet, og det daglige arbejde bestod for en stor del i at motivere beboerne til at stå op og komme lidt ud af lejligheden. På det tidspunkt skrinlagde jeg alle drømme om at udøve en musisk praksis på stedet. Det synes for mig helt urealistisk, mit tidligere arbejde taget i betragtning - jeg kunne ikke forestille mig, at nogen ville have lyst og glæde ved musisk udfoldelse. En gang imellem kunne jeg dog ikke lade guitaren ligge og det tiltrak nogle af beboerne, nogle ville gerne synge sange, spille på en mundharpe og måske improvisere lidt. Efterhånden var der flere, som spurgte mig, om vi ikke skulle spille og jeg oplevede en kontakt, som ellers var svær at stable på benene.

Der var efterhånden også nogle gode kollegaer, der så nogle muligheder i musikken, muligheder for at få mere fremadrettede kræfter på banen, mere liv – kontakt – udfoldelse og mindre sygdom. Vi begyndte at drømme om at stable en egentlig musikaktivitet på benene. Da jeg var eneste musiker på stedet og den eneste, der havde mange erfaringer med musikkens terapeutiske muligheder, anså jeg det som meget vigtigt først at øge mine kollegaers viden, interesse og nysgerrighed. Jeg havde efterhånden lært, at jeg ikke kunne løfte opgaven alene - jeg måtte have kollegaer og ledelse med til at støtte og bakke op om projektet. Vi kontaktede herefter musikterapeut Bent Jensen på Psykiatrisk Hospital i Risskov for at høre, om det var muligt at lave et stu-

diebesøg. Han var meget villig til at bruge tid på os, så vi arrangerede en tur hvor et par nære kollegaer, der kunne tænke sig at deltage direkte i projektet, samt min afdelingsleder og centerlederen deltog. Det blev et meget spændende besøg, hvor Bent inspireret og begejstret fortalte om sit arbejde, viste videoer og sidst, men ikke mindst arrangerede en spontan musiksession med os alle som deltagere. Det var langt ud over, hvad man kunne forvente af et studiebesøg, - ikke underligt, at vi vist alle var lidt høje og tændte på ideen, da vi tog derfra. Oploftet af den gode introduktion fra Bent og med tanken om, at det altid virker motive-rende med en uafhængig "ekspert" udefra, fik jeg lov at arrangere et én-dags kursus for personalet med Bent for yderligere at skabe grobund og motivation blandt kollegaerne og give konkret inspiration til mig. Det skal siges, at jeg havde og har en usædvanlig og åben ledelse og ikke mindst kolleger, der i den grad har bakket mig op hele vejen igennem.

Hvad var det næste skridt? Vi måtte have nogle simple instrumenter og et rum at udøve musikken i. Vi kunne selvfølgelig have brugt dagligstuen, men vi havde lyst til at skabe mere trykthed og uforstyrrethed. Ved at lave et specielt musikrum, signalerede vi også, at vi lagde en særlig værdi i musikudøvelsen, - det skulle være noget specielt at komme ind i det rum, som en Aladdins hule, hvor der kunne ske andre ting, - løsrevet fra hverdagens krav og problemer. Vi startede med en kasse med instrumenter og et trommesæt i et sikringsrum i kælderen! Ikke et ideelt sted - vi vidste, vi skulle bruge en del kræfter dels på indretning - der var blandt andet intet vindue - dels på at motivere beboerne til at komme derned. Vi, og ikke mindst jeg, var meget spændte på, hvordan det ville gå. Der var forventninger, dem havde jeg selv været med til at skabe og

dem skulle jeg også bruge, men de gav også et vist pres. "Ville det hele falde til jorden og ingen være med. Ville de hoppe fra efter bare én gang?" - var nogle af de angstmotiverende tanker, jeg kunne have. Vi havde mange overvejelser om, hvordan vi skulle introducere musiktilbuddet for vores beboere. Vi var enige om, at det grundlæggende skulle være et tilbud, at man kun kan få mening ud af at spille, hvis det er ud fra egen motivation, lyst og drivkraft. Omvendt vidste vi fra vores daglige arbejde, at ikke ret meget skete ud fra lyst og egen motivation, men ofte gennem overtalelse, pres og bedrevenhed. Men hvordan skulle beboerne kunne tage stilling og føle lyst til noget, de ikke vidste hvad var? Vi besluttede os for i en udvalgt beboergruppe at introducere dem til musikaktiviteten som et must, hvor de fik at vide, at det obligatoriske morgenmøde (som afholdes hver morgen) én dag om ugen i 4 uger var henlagt til musikrummet. Herefter kunne de så tage stilling til, om musik var noget, de ville fortsætte med at udøve.

Vi var alle spændte den første gang. Jeg lagde vægt på at høre og tilgodese alle, samtidig med at jeg havde en klar styrende funktion. Jeg startede med en sang og med at styre et lille overskueligt forløb, hvor alle kom på banen med et valgt instrument, vi spillede og lyttede til hinanden. Herefter fik deltagerne på tur lov til at give deres bud på, hvad de havde lyst til vi skulle lave. Det kunne være at synge en sang, spille på et bestemt instrument, et tema osv. Der blev hurtigt skabt et trykt rum, hvor der var plads til eksperimenteren, udfoldelse og grænseoverskridelser. Da vi ved afslutningen efter første time kun fik positive tilbagemeldinger, gik vi derfra i løftet stemning. Efterhånden kom der flere og flere refleksioner på så som: "Jeg kan mærke jeg har lyst, men tør ikke helt give mig fri", "I dag flød

det bare for mig...”, “Musikken gør altså noget ved én, – det er som noget vågner...” og lignende kommentarer. Vi var på rette vej, beboerne valgte at fortsætte musikaktiviteten og var meget glade for det. Den første gruppe viste sig at være unik i sin sammensætning, der skete ofte forbløffende ting med mennesker, der ellers var meget tilbageholdende og uden megen kontakt med andre.

Musikken voksede sig efterhånden fra at være en spæd fin plante, over en busk til at blive et solidt træ. Vi fik flere grupper i gang, der var efterhånden nogle, der gerne ville have strøm på. Én dag var der nogle, der optrådte til en fest, og ideen om et husorkester var født. Vi voksede ud af kælderens og fik bygget vores eget meget flotte musikhus, fik lov at købe dyre instrumenter, og jeg fik faste samarbejdspartnere og musiterapeutisk supervision. Vi spillede på Skør Rock Festival i år 2000, og et år efter stod vi selv som arrangør af festivalen. Et kæmpe arrangement med et budget på over 100.000 kroner og 22 bands på 2 scener. Det gav et kæmpe løft at opleve, at vi kunne være en del af så stort et arrangement og løfte det. At stå på scenen som afslutningsband gav et kick, der kunne mærkes længe efter.

Tiden efter festivalen var mere tung, som det ofte går, når man har nået et stort mål. Det var sværere at skabe motivation for at stå i øverummet. Nye mål skulle sættes: vi gik i studiet og indspillede en CD, som udløste en god portion stolthed og selvtilid. Der kom flere unge på institutionen, og et endnu et orkester opstod.

Vi havde efterhånden bevæget os væk fra det eksperimenterende og procesorienterede mod det mere produktrettede. Fra at “alle kan være med” til “musik er for dem, som kan spille eller gerne vil lære det”. En udvikling, som ikke var planlagt og villet, – det skete bare ud fra den energi og inter-

esse, der var. Samtidig holdt jeg dog fortsat liv i en gruppe med “musik som samvær”. Musikken var nu også blevet noget prestigefyldt for beboerne og institutionen, et stolt ansigt udad: “hør hvad vi kan!” Det havde mange pædagogiske perspektiver: det at overvinde sin angst, turde tage med orkestret på tur, turde stå på scenen, være en del af et fællesskab, være forpligtet, uundværlig og samtidig være et positivt midtpunkt. Noget mange af vore beboere ikke før havde oplevet. Mange beskrev og beskriver musikken som det sted, hvor de får jordforbindelse og kommer til stede i deres krop, – især i rockmusik.

Efterhånden kunne jeg ikke følge med behovet hos beboerne. Enghaven er en institution med berøring med cirka 70-80 brugere/beboere, og jeg syntes, det kunne være godt, dels ikke at være den eneste, det hele hang på (der var selvfølgelig støttende kollegaer, men de kunne ikke selv “køre” aktiviteten), dels kunne det være spændende at vende tilbage til det mere terapeutiske udgangspunkt. Endnu engang viste Enghaven sig som en udsædvanlig arbejdsplads: der blev ansat en kollega, der kunne supplere mit arbejde og senere overtage et af orkestrene, og kort tid herefter fik vi ansat en musikerapeut i en 20 timers stilling. Musikken havde nu en bredde og dybde, vi som institution kunne være stolte af: 2 bands, en musik-samværsgruppe, tilbud om individuel musikundervisning (som mange benyttede sig af), individuel musikerapi, mulighed for direkte CD indspilning i musikrummet. (Lige nu venter vi på, at vores musikerapeut vender tilbage efter barsel).

At musikken er blevet en naturlig del af hverdagen på Enghaven betyder, at musikken er med til at skabe rammer om fællesskabet og at den overordnet har en klar kulturbærende funktion. Musikken virker ydermere som katalysator for kreative og livs-

skabende kræfter, der ellers har svært ved at komme til udtryk i en hverdag præget af psykisk sygdom. Jeg er gang på gang blevet forbløffet over den kraft musikken har til at åbne for slumrende ressourcer og for

musikkens evne til at aktivere selv svært funktionsnedsatte mennesker. Musikken er tydeligvis et sprog der ligger dybt forankret i den menneskelige natur.

